

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของ พนักงานเก็บขยะในจังหวัดสุโขทัย

Factors Affecting Preventive Behaviors toward Occupational Health Hazards of Garbage Collectors in Sukhothai Province

ปางชล ธรรมโชติ¹, ฤดีรัตน์ มหาบุญปิติ^{1*}

Pangchol Thammachot¹, Ruedeerat Mahaboonpeeti^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ จังหวัดสุโขทัย โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด PRECEDE Model กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานเก็บขยะที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุโขทัย จำนวน 171 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ผลการวิจัย พบว่า พนักงานเก็บขยะส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานระดับสูง เมื่อวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ พบว่า เจตคติในการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน ประสบการณ์การสัมผัสสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน นโยบายความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน อายุ แรงสนับสนุนจากครอบครัว และระดับการศึกษาร่วมทำนายพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะได้ ร้อยละ 41.00 (Adjusted $R^2 = 0.41$) ผลการวิจัยสามารถเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุโขทัยจัดการอบรม เพื่อชี้แจงนโยบายการทำงานให้ทราบร่วมกัน แลกเปลี่ยนเจตคติ หรือประสบการณ์การสัมผัสสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน รวมถึงเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงาน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้พนักงานเก็บขยะมีพฤติกรรมการป้องกัน สิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: พฤติกรรมการป้องกัน, พนักงานเก็บขยะ, สิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน

Citation:

Thammachot P, Mahaboonpeeti R. Factors affecting preventive behaviors toward occupational health hazards of garbage collectors in Sukhothai Province. Health Sci J Thai 2023; 5(3): 28-37. (in Thai); <https://doi.org/10.55164/hsjt.v5i3.259987>

*Corresponding author: E-mail: ruedeeratm@nu.ac.th, Tel: 089-1055253
Received: Nov 9, 2022; Revised: Apr 26, 2023; Accepted: May 2, 2023
<https://doi.org/10.55164/hsjt.v5i3.259987>.

¹ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัย
นเรศวร พิษณุโลก 65000

¹ Faculty of Public Health, Naresuan
University, Phitsanulok, 65000, Thailand

Abstract

This research is a cross-sectional study aimed to investigate the factors affecting the preventive behavior toward occupational health hazards of garbage collectors in Sukhothai province by using the PRECEDE Model. The samples were 171 garbage collectors under the local government organization in Sukhothai province. This research was conducted using a questionnaire. The data were analyzed by descriptive statistics (frequency, percentage, mean, standard deviation, maximum, and minimum) and inferential statistics (Stepwise multiple regression analysis). Most garbage collectors had a high level of preventive behavior toward occupational health hazards. The multiple regression analysis revealed that the attitude to the prevention of occupational health hazards, the experience in occupational health hazard exposure, safety and work environment policy, age, social support from family, and education affected the preventive behaviors toward occupational health hazards at 41.00% (Adjusted $R^2 = 0.41$). These results can be used as a guideline for local government organizations in Sukhothai province organizing activities to clarify the working policy and to exchange attitudes or experience in occupational health hazard exposure, including the build-up of a good relationship between supervisors and colleagues. This will encourage the waste collectors to get better preventive behaviors toward occupational health hazards.

Keywords: Preventive Behaviors, Garbage Collectors, Occupational Health Hazards

บทนำ

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาระดับโลก เนื่องจากปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ เพราะการจัดการขยะมูลฝอยต้องมีค่าใช้จ่ายตั้งแต่การเก็บรวบรวม การเก็บขน การแปรรูป การติดตั้งเครื่องเผาขยะ และการหาซื้อที่ดินเพื่อการฝังกลบขยะมูลฝอย ปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มสูงขึ้นมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวของสังคมเมือง การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยองค์ประกอบเหล่านี้กระตุ้นให้เกิดการบริโภค ทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยจากการบริโภคเพิ่มขึ้นตามไปด้วย จากรายงานของ Global Waste Index 2022 ระบุว่า ในแต่ละปีทั่วโลกมีขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้นมากกว่า 2.1 พันล้านตัน แต่ขยะที่ได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมนั้นมีเพียงแค่ 16% เท่านั้น⁽¹⁾ ด้วยเหตุนี้ทุกประเทศจึงให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดการแก้ไขปัญหาขยะ สำหรับประเทศไทยก็มีแผนแม่บทในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย (พ.ศ. 2559-2564) มีแนวคิดหลัก คือ มุ่งเน้นการลดการเกิดขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด การนำของเสียกลับมาใช้ซ้ำ และใช้ประโยชน์ใหม่ตามหลักการ 3Rs (Reduce Reuse and Recycle) แต่ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นกลับมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี⁽²⁾

ผลกระทบของขยะมูลฝอยต่อสุขภาพอาจไม่รุนแรงมากสำหรับคนทั่วไป แต่สำหรับพนักงานเก็บขยะที่มีหน้าที่ในการเก็บขยะมูลฝอยตามอาคารบ้านเรือนจะต้องสัมผัสกับขยะมูลฝอยโดยตรง ทำให้มีความเสี่ยงและอาจได้รับผลกระทบจากสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ กายภาพ เคมี ชีวภาพ การยศาสตร์ จิตวิทยาสังคม และอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บจาก

การทำงาน โดยจากการศึกษาอันตรายและผลกระทบต่อสุขภาพของอาชีพเก็บขยะของประเทศบราซิล ในปี ค.ศ. 2018 พบว่าอาชีพเก็บขยะเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพ ได้แก่ ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก ระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนัง สภาวะจิตใจ และอาการปวดเมื่อยตามร่างกายโดยเฉพาะเอว แขน ขา⁽³⁾ นอกจากนี้ยังพบการศึกษาเกี่ยวกับอันตรายต่อสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในอีกหลายประเทศที่มีผลการศึกษาสอดคล้องกับประเทศบราซิล ได้แก่ ประเทศอิหร่าน⁽⁴⁾ และประเทศมาเลเซีย⁽⁵⁾ สำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในประเทศไทย พบการศึกษาของนริศรา เลิศพรสวรรค์ ชวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์ และธานี แก้วธรรมานุกุล ซึ่งพบว่าปัจจัยคุกคามสุขภาพจากสภาพแวดล้อมในการทำงานของพนักงานเก็บขยะ ได้แก่ ปัจจัยด้านการยศาสตร์ ปัจจัยคุกคามสุขภาพด้านเคมี ปัจจัยคุกคามสุขภาพด้านกายภาพ ปัจจัยคุกคามสุขภาพด้านชีวภาพ และการทำงานกับของ มีคม นอกจากนี้ได้ศึกษาภาวะสุขภาพที่อาจเกี่ยวเนื่องจากการสัมผัสสิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน ได้แก่ ปวดเอว (ร้อยละ 68.08) ไม่สุขสบายจากกลิ่นขยะ (ร้อยละ 62.31) และไข้ น้ำมูกไหล ไอ จาม (ร้อยละ 60.77) ตามลำดับ⁽⁶⁾ นอกจากนี้การศึกษาของณัฐพล พิมพ์พรมมา พบปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการทำงานเก็บขยะเช่นกัน โดยปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการเก็บขยะด้านการยศาสตร์อยู่ในระดับมาก ปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการเก็บขยะด้านเคมี ด้านชีวภาพ ด้านกายภาพ และด้านจิตวิทยาสังคมอยู่ในระดับปานกลาง⁽⁷⁾

สิ่งคุกคามทางสุขภาพที่เกิดจากการทำงานส่งผลกระทบต่อสุขภาพของพนักงานเก็บขยะเป็นอย่างมาก ดังนั้นการป้องกันไม่ให้เกิดสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานจึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุด จากการศึกษา PRECEDE Model หรือกรอบแนวคิดการวิเคราะห์พฤติกรรมสุขภาพแบบสหปัจจัยที่มีสมมติฐานว่าพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย และการดำเนินงานเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น ต้องวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมก่อน โดยในขั้นตอนที่ 4 ของกรอบแนวคิดเป็นกระบวนการค้นหาปัจจัยสาเหตุ ซึ่งมีความเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการหาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ และนำมาวางแผนกำหนดกลวิธีในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของพนักงานเก็บขยะ

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย ได้รายงานปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ยที่เกิดขึ้นต่อวันของจังหวัดสุโขทัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2565 พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2557-2561 ปริมาณขยะมูลฝอยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และมีปริมาณลดลง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป⁽⁸⁻⁹⁾ ซึ่งปริมาณขยะมูลฝอยของจังหวัดสุโขทัยจัดอยู่ในลำดับที่ 40 ของประเทศไทย⁽⁸⁾ ปริมาณขยะมูลฝอยของจังหวัดสุโขทัยที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในปี พ.ศ. 2557-2561 เนื่องจากจังหวัดสุโขทัยเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถาน โบราณวัตถุ และมีประเพณีลอยกระทง เผาเทียนเล่นไฟที่เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว ทำให้มีผู้คนมาท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัยเพิ่มขึ้นทุกปี ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นตามการบริโภคของผู้คนที่มาท่องเที่ยว นอกจากนี้ในด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดสุโขทัยได้ดำเนินการตามแผนแม่บทในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ โดยจะได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการคัดแยกขยะ และการกำจัดขยะตั้งแต่ต้นทางหรือการกำจัดขยะภายในครัวเรือน (การทำหลุมขยะอินทรีย์สำหรับทิ้งเศษอาหาร) เฉพาะช่วงที่มีการรณรงค์จากหน่วยงานของรัฐเท่านั้น ทำให้ในช่วงเวลาที่หน่วยงานของรัฐไม่ได้มีการรณรงค์การจัดการขยะ ประชาชนละเลยการคัดแยกขยะ และการกำจัดขยะในครัวเรือน ซึ่งเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีปริมาณขยะเพิ่มขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2562 ขยะมูลฝอยชุมชนมีปริมาณลดลง เนื่องจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้มีการจำกัดการเดินทางของนักท่องเที่ยวและประชาชน ส่งผลให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อย การบริโภคลดลง การบริหารจัดการขยะเข้มงวดขึ้น เพราะขยะที่เกิดขึ้นบางส่วนเป็นขยะติดเชื้อที่ต้องกำจัดโดยโรงพยาบาล ทำให้ขยะที่ต้องกำจัดด้วยวิธีฝังกลบลดลง

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะค่อนข้างน้อย ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในจังหวัดสุโขทัย เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีแนวโน้มของปริมาณขยะเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ภาระงานของพนักงานเก็บขยะและ ความเสี่ยงในการสัมผัสสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานมากขึ้นตามไปด้วย ประกอบกับในพื้นที่ดังกล่าวยังไม่พบข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะทั้ง 6 ด้าน ซึ่งในการศึกษานี้ได้มีการสอบถามพนักงานเก็บขยะเกี่ยวกับประเด็นการสัมผัสสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานแต่ละด้าน และศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองในการทำงาน เนื่องจากพฤติกรรมอาจช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดโรคหรือปัญหาสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะได้ สำหรับ ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบวิธีการหาแนวทางป้องกันหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพนักงานเก็บขยะในจังหวัดสุโขทัยได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ รวมถึงจะทำให้พนักงานเก็บขยะมีภาวะสุขภาพที่ดีขึ้น และลดการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ จังหวัดสุโขทัย
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ จังหวัดสุโขทัย

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive analysis) เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ โดยประยุกต์ใช้ PRECEDE Model ในการศึกษา ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร คือ พนักงานเก็บขยะที่ปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัยทุกแห่งที่ให้บริการสาธารณะในการเก็บขนขยะมูลฝอย จำนวน 244 คน ทำการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Krejcie and

Morgan⁽¹⁰⁾ โดยกำหนดค่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.50 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้ผิดพลาดได้ เท่ากับ 0.05 แทนค่าในสูตรได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 149 คน เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 15 ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้มีจำนวน 171 คน จากนั้นคำนวณสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างกับกลุ่มประชากร เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในจังหวัดสุโขทัยที่มีบริการสาธารณะในการเก็บขยะมูลฝอย (61 แห่ง) และสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้วิธีการ จับฉลาก

เกณฑ์การคัดกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมการวิจัย

ต้องปฏิบัติงานเป็นพนักงานเก็บขยะสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัยอย่างน้อย 6 เดือน โดยมีหน้าที่ในการเก็บขยะมูลฝอยตามอาคารบ้านเรือนไปทิ้งที่สถานที่ฝังกลบขยะมูลฝอย ซึ่งไม่รวมพนักงานขับรถบรรทุกขยะ และพนักงานคัดแยกขยะ

เกณฑ์การคัดกลุ่มตัวอย่างออกจากการวิจัย

ลาออกหรือย้ายออกจากการเป็นพนักงานเก็บขยะในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา และจากกรอบทฤษฎีวรรณกรรม ประกอบด้วย 9 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา โรคประจำตัว สถานภาพการจ้างงาน ประสบการณ์การทำงาน และรายได้

ส่วนที่ 2 ข้อมูลประสบการณ์การสัมผัสสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ จำนวน 22 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ เป็นข้อคำถามแบบให้เลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ ใช่ และ ไม่ใช่ จำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 4 เจตคติในการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ เป็นข้อคำถามแบบให้เลือกตอบ 3 ตัวเลือก คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย จำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 5 ข้อมูลการได้รับการอบรม และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 6 ข้อมูลนโยบายด้านความปลอดภัยในการทำงาน และสิ่งแวดล้อมในการทำงาน จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 7 ข้อมูลการได้รับอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 8 ข้อมูลการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจาก

หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน และบุคคลในครอบครัว

ส่วนที่ 9 ข้อมูลพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ เป็นข้อคำถามแบบให้เลือกตอบ 3 ตัวเลือก คือ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติเลย จำนวน 21 ข้อ นำคะแนนมาแบ่งเป็นระดับพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงาน 3 ระดับ (ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ) โดยใช้ค่าพิสัยหารด้วยจำนวนชั้น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญครอบคลุมเนื้อหาในด้านสถิติ ด้านการทำงานที่เกี่ยวกับการเก็บขยะมูลฝอย และด้านโรคจากการประกอบอาชีพ เป็นผู้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.97 จากนั้นนำแบบสอบถามที่แก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กับพนักงานเก็บขยะที่ปฏิบัติงานในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 เมื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในส่วนที่ 2 – 9 ด้วยการหาสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.797, 0.798, 0.800, 0.792, 0.796, 0.796, 0.798 และ 0.797 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุโขทัยที่มีการให้บริการเก็บขยะมูลฝอย จำนวน 61 แห่ง จากนั้นติดต่อประสานงานและขอความอนุเคราะห์หัวหน้างานของพนักงานเก็บขยะให้เป็นผู้ช่วยเก็บข้อมูลงานวิจัยในครั้งนี้ พร้อมกับชี้แจงขั้นตอนในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อกลุ่มตัวอย่างทำการตอบแบบสอบถามเสร็จสิ้น ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลให้ครบถ้วนสมบูรณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนาใช้ในการนำเสนอข้อมูลปัจจัยนำ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา โรคประจำตัว ประสบการณ์การทำงาน สถานภาพการจ้างงาน ประสบการณ์การสัมผัสสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน และเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน ปัจจัยเอื้อ

ได้แก่ การได้รับการอบรม การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ นโยบายด้านความปลอดภัยในการทำงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน และการได้รับอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ปัจจัยเสริม ได้แก่ แรงสนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน และครอบครัว รวมถึงการนำเสนอข้อมูลพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ ในรูปแบบของตารางแสดงความรู้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในจังหวัดสุโขทัย ด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุขั้นตอน (Multiple regression analysis) คัดเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการด้วยวิธี Stepwise โดยมีการทดสอบหาค่า Multicollinearity ซึ่งผลการทดสอบเป็นไปตามเงื่อนไขข้อตกลงของการใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุขั้นตอน

สำหรับตัวแปรอิสระที่มีระดับการวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal scale) จะมีการปรับตัวแปรเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy variables) ก่อนนำไปใช้เป็นตัวแปรทำนายในสมการถดถอยแบบพหุขั้นตอน

จริยธรรมการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยนเรศวร หนังสือเลขที่ IRB No. P3-0165/2563 ลงวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2564

ผลการวิจัย

ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 98.25 มีอายุเฉลี่ย 43.05 ปี (SD = 10.34) มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 60.23 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 34.50 รองลงมา คือ ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 33.92 และกลุ่มตัวอย่างไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 88.30

ข้อมูลด้านการทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานอยู่ในช่วง 6 เดือน – 5 ปี ร้อยละ 54.97 โดยมีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 5.82 ปี (SD = 4.65) มีสถานภาพการจ้างงานเป็นพนักงานจ้างเหมาบริการ ร้อยละ 45.03 รองลงมา เป็นลูกจ้างทั่วไป/พนักงานทั่วไป ร้อยละ 43.28 มีรายได้เฉลี่ย 9,407.89 บาท (SD = 1,380.40) มีประสบการณ์การสัมผัสสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานระดับปานกลาง ร้อยละ 61.99 มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานอยู่ในระดับดี ร้อยละ 78.36 และมีเจตคติในการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 81.29 ดังแสดงในตารางที่ (Table) 1

Table 1 Working information of garbage collectors in Sukhothai Province (n = 171)

Variable	n	%
Work experience (years)		
6 months – 5 years	94	54.97
> 5 years – 10 years	54	31.58
> 10 years – 15 years	11	6.43
> 15 years – 20 years	11	6.43
> 20 years	1	0.59
Mean ± SD	5.82 ± 4.65	
Min: Max	6 Month: 21 Year	
Employment status		
General workers	74	43.28
Mission employees	15	8.77
Independent contractors	77	45.03
Day laborers	5	2.92
Salary (Baht)		
6,000-7,500	14	8.19
7,501-9,000	70	40.93
9,001-10,500	71	41.52
10,501-12,000	8	4.68
> 12,000	8	4.68
Mean ± SD	9,407.89 ± 1,380.40	
Min: Max	6,000: 13,980	
Experience in occupational health hazard exposure		
Low level	52	30.41
Moderate level	106	61.99
High level	13	7.60
Knowledge of prevention of occupational health hazard		
Low level	0	0.00
Moderate level	37	21.64
Good level	134	78.36
Attitude to prevention of occupational health hazard		
Low level	0	0.00
Moderate level	32	18.71
High level	139	81.29

ข้อมูลปัจจัยเอื้อ ประกอบด้วย การได้รับการอบรม การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ นโยบายด้านความปลอดภัยในการทำงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน และการได้รับอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ผลการศึกษา พบว่า พนักงานเก็บขยะได้รับการอบรมเรื่องการใช้และวิธีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่ถูกต้องเหมาะสมกับความเสี่ยงจากการทำงานเก็บขยะมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.30 รองลงมา คือ ขั้นตอนการทำงานของพนักงานเก็บขยะ ร้อยละ 86.55 ส่วนการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ พบว่า ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุหรืออันตรายจากการทำงานเก็บขยะมากที่สุด ร้อยละ 93.57 รองลงมา คือ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคที่มาจากการทำงาน เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ โรคกระดูก เป็นต้น ร้อยละ 85.38 สำหรับนโยบายด้านความปลอดภัยในการทำงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่พบในหน่วยงานมากที่สุด คือ นโยบายที่เปิดโอกาสให้พนักงานได้แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน นโยบายการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลของพนักงาน และนโยบายการนำรถบรรทุกขยะมูลฝอยเข้ารับการตรวจสภาพทุกปี ร้อยละ 95.32 และอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่พนักงานเก็บขยะควรได้รับ ประกอบด้วย รองเท้า บูท ถุงมือยางแบบหนา/ถุงมือผ้า ผ้าปิดจมูก/หน้ากากอนามัย ผ้ายกก้นเปื้อน หมวกไม่ปิดคลุมใบหน้า และแว่นตาที่มีกระบังครอบด้านข้าง ซึ่งมีพนักงานเก็บขยะที่ได้รับอุปกรณ์ป้องกันอันตรายครบทั้ง 6 ชิ้น ร้อยละ 23.39

โดยอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่ได้รับมากที่สุด คือ ถุงมือยางแบบหนา/ถุงมือผ้า ร้อยละ 98.83 และอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่ได้รับน้อยที่สุด คือ แว่นตาที่มีกระบังครอบด้านข้าง ร้อยละ 28.65

ข้อมูลปัจจัยเสริม ประกอบด้วย การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน และบุคคลในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า พนักงานเก็บขยะได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้างาน เรื่องการกระตุ้นเตือนให้ใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลมากที่สุด ร้อยละ 100.00 ส่วนการได้รับแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน เรื่องการแสดงความห่วงใยต่อการดูแลสุขภาพมากที่สุด ร้อยละ 98.24 และการได้รับแรงสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัว เรื่องการแสดงความห่วงใยต่อการดูแลสุขภาพมากที่สุด ร้อยละ 100.00

ข้อมูลพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 60.23 หากแบ่งเป็นรายด้าน พบว่า พนักงานเก็บขยะมีพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง และระดับสูงใกล้เคียงกัน ร้อยละ 49.71 และ 48.54 ตามลำดับ มีพฤติกรรมด้านวิธีการปฏิบัติงานและพฤติกรรมการดูแลสุขภาพเบื้องต้นอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 77.19 และ 57.31 ตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมด้านการดูแลสุขภาพชีวิตส่วนบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 83.63 ดังแสดงในตารางที่ (Table) 2

Table 2 Preventive behavior levels toward occupational health hazard of garbage collectors (n = 171)

Preventive behavior of occupational health hazard	Levels, n (%)						Mean	S.D.
	Low		Moderate		High			
Overall	0	0.00	68	39.77	103	60.23	2.60	0.49
Classification								
1) Usage of personal Protective equipment	3	1.75	85	49.71	83	48.54	2.47	0.53
2) Operation method	0	0.00	39	22.81	132	77.19	2.77	0.42
3) Personal hygiene care	3	1.75	143	83.63	25	14.62	2.13	0.38
4) Primary healthcare	3	1.75	70	40.94	98	57.31	2.56	0.53

การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple regression analysis) พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ ได้แก่ เจตคติในการป้องกัน สิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน ประสบการณ์การสัมผัสสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน นโยบายด้านความปลอดภัยในการทำงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน อายุ แรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และ

ระดับการศึกษา ซึ่งสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะได้ ร้อยละ 41.00 โดยตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานมากที่สุด คือ เจตคติในการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน รองลงมา คือ ประสบการณ์การสัมผัสสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน ดังแสดงในตารางที่ (Table) 3

Table 3 Factors affecting preventive behaviors toward occupational health hazard of garbage collectors

Factors	b	95% CI	Beta	t	p-value
Attitude to prevention of occupational health hazard	0.56	0.39, 0.72	0.42	6.68	<0.001
Experience in occupational health hazard exposure	-0.11	-0.16, -0.06	-0.28	-4.49	<0.001
Work safety policy and work environment	0.59	0.17, 1.02	0.17	2.77	0.006
Age	0.07	0.02, 0.12	0.16	2.68	0.008
Social support from family	1.12	0.18, 2.06	0.15	2.36	0.020
Education	-2.18	-4.35, -0.01	-0.12	-1.99	0.049

Note: Constant (a) = 4.77, R² = 0.43, Adjusted R² = 0.41, F = 20.60, p-value <0.001

อภิปรายผล

พฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในจังหวัดสุโขทัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง หากพิจารณาแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ด้านวิธีการปฏิบัติงาน ด้านการดูแลสุขภาพส่วนบุคคล และด้านการดูแลสุขภาพเบื้องต้น พบว่าพนักงานเก็บขยะมีพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานแต่ละด้านอยู่ในระดับสูงทั้งหมด สอดคล้องกับการศึกษาของสิทธิชัย ไชยานุ และวารสารพันธ์ พันธ์ศิริ ที่พบว่า พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานเก็บขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี ร้อยละ 91.70 ซึ่งผลการศึกษาพบว่า พนักงานเก็บขยะมีความรู้และเจตคติในการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานอยู่ในระดับสูง จึงอาจส่งผลให้พนักงานเก็บขยะมีพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานอยู่ในระดับสูง⁽¹¹⁾ ตามทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการปฏิบัติ (The KAP theory) ที่กล่าวว่าความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการปฏิบัติมีความสัมพันธ์กันหลายรูปแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม หรืออาจสรุปได้ว่าทั้ง 3 ปัจจัยมีผลต่อเนื่องกัน⁽¹²⁾

ปัจจัยที่มีส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในจังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย เจตคติในการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน ประสิทธิภาพการสัมผัสสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน นโยบายด้านความปลอดภัยในการทำงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน อายุ แรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และระดับการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยที่ร่วมทำนายพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะได้ร้อยละ 41.00 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมนั้นมีสาเหตุมาจากสหปัจจัย (Multiple factors) สอดคล้องกับแนวคิด PRECEDE Model ที่กล่าวว่า พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลเป็นอิทธิพลร่วมกันของปัจจัย 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม⁽¹³⁾ โดยสามารถอธิบายแต่ละปัจจัยได้ดังนี้

อายุส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดย Orem กล่าวว่า อายุเป็นปัจจัย พื้นฐานที่บ่งชี้ความแตกต่างด้านความรู้สึกนึกคิดหรือ ภูมิภาวะ รวมถึงเป็นสิ่งที่กำหนดความสามารถในการดูแลตนเองของบุคคล โดยจะเพิ่มตามอายุที่มากขึ้น⁽¹⁴⁾ ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า พนักงานเก็บขยะที่มีอายุมากจะมีภูมิภาวะในการทำงานมาก ประกอบกับพนักงานเก็บขยะที่มีอายุมากส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์การทำงานมานาน ทำให้มีทักษะความชำนาญต่องานที่ปฏิบัติ และรู้จักระมัดระวังอันตรายที่อาจเกิดขึ้นขณะทำงาน ส่งผลให้โอกาสเสี่ยงในการสัมผัสสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานลดลงหากเทียบกับบุคคลที่อายุน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของพรรัตน์ เทียงคำดี ที่พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากจะมีภูมิภาวะในการทำงานมากกว่า จึงทำให้เกิดความระมัดระวังในการทำงาน ส่งผลทำให้โอกาสเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุลดลงเมื่อเทียบกับบุคคลที่อายุน้อย ประกอบกับบุคคลที่อายุน้อยมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความรู้ การฝึกฝนทักษะในการทำงาน และมีความรู้สึกในการรับผิดชอบต่องานน้อย⁽¹⁵⁾

ระดับการศึกษาส่งผลเชิงลบต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากพนักงานเก็บขยะ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 34.50 รองลงมา คือ ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 33.92 ซึ่งเป็นวุฒิการศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยจบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. และระดับปริญญาตรี ร้อยละ 5.26 และร้อยละ 0.58 ตามลำดับ ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าพนักงาน เก็บขยะที่มีวุฒิการศึกษาอยู่ในขั้นพื้นฐานหรือการศึกษาระดับภาคบังคับก็สามารถมีพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานอยู่ในระดับสูงได้ เพราะการเก็บขยะมูลฝอยเป็นงานที่มีรูปแบบซ้ำๆ เดิมๆ จึงไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้หรือการศึกษาในระดับสูง แต่เน้นทักษะและความชำนาญ ซึ่งทำให้หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ไม่มีการกำหนดวุฒิการศึกษาของพนักงานเก็บขยะ

ประสบการณ์การสัมผัสสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน ของพนักงานเก็บขยะส่งผลเชิงลบต่อพฤติกรรมการป้องกัน สิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากพนักงานเก็บขยะที่มีประสบการณ์ การทำงานเก็บขยะมานานจะมีความเสี่ยงในการสัมผัสสิ่งคุกคาม ทางสุขภาพจากการทำงานสูง แต่ด้วยลักษณะการทำงานเก็บขยะ ที่มีรูปแบบการทำงานซ้ำๆ เดิมๆ และต้องทำทุกวันอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดความเคยชินและมีความระมัดระวังในการทำงาน น้อยลง สอดคล้องกับการศึกษาของนพรัตน์ เทียงคำดี พบว่า ประสบการณ์การได้รับอุบัติเหตุมีอิทธิพลทางลบกับพฤติกรรม การป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากพนักงานเก็บขยะเคยได้รับอุบัติเหตุในรอบ 3 เดือนที่ ผ่านมา ร้อยละ 42.20 พนักงานเคยประสบอุบัติเหตุ 6-10 ครั้ง ร้อยละ 15.79 ประเภทของอุบัติเหตุที่พนักงานเก็บขยะได้รับนั้น เป็นอุบัติเหตุเล็กๆ น้อยๆ ไม่ได้มีอันตรายถึงแก่ชีวิต จึงอาจทำให้ พนักงานเก็บขยะไม่ตระหนักถึงอันตรายที่เกิดขึ้น และส่งผลให้ เกิดอุบัติเหตุซ้ำๆ⁽¹⁵⁾

เจตคติในการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน ของพนักงานเก็บขยะส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคาม ทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ เนื่องจากทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม การปฏิบัติ (The KAP theory) ระบุว่าความรู้ เจตคติ และ พฤติกรรมการปฏิบัติมีความสัมพันธ์กันหลายแบบทั้งทางตรง และทางอ้อม ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า พนักงานเก็บขยะมี ความรู้อยู่ในระดับดี จึงทำให้มีเจตคติในการป้องกันสิ่งคุกคาม ทางสุขภาพจากการทำงานระดับสูง และส่งผลให้มีพฤติกรรม การป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานที่ดีตามไปด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของสมจิรา อูสาหะวงศ์ ที่พบว่า เจตคติ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ เนื่องจาก พนักงานจัดเก็บขยะส่วนใหญ่มีเจตคติอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 50.50 รองลงมาเจตคติอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 49.50 จึงส่งผล ให้พนักงานจัดเก็บขยะมีพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุที่ดี⁽¹⁶⁾

นโยบายด้านความปลอดภัยในการทำงาน และสิ่งแวดล้อม ในการทำงานส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกัน สิ่งคุกคามทางสุขภาพ จากการทำงานของพนักงานเก็บขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากมาตรการการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานต้องเริ่ม จากการวางแผน การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย ตลอดจนมีการควบคุมบังคับใช้ในการดำเนินงาน เพื่อป้องกัน อุบัติเหตุจากการทำงาน สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดเงื่อนไข ที่ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมป้องกันอันตราย จากการการทำงานได้มากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของสมจิรา อูสาหะวงศ์ ที่พบว่านโยบายด้านความปลอดภัยในการทำงาน

และสิ่งแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกัน อุบัติเหตุของพนักงานจัดเก็บขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับนโยบายด้านความปลอดภัย ในการทำงาน และสิ่งแวดล้อมในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง มากที่สุด รองลงมา คือ ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 43.90 และ 34.00 ตามลำดับ ส่งผลให้เกิดการปรับพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ ของพนักงานจัดเก็บขยะ⁽¹⁶⁾ เช่นเดียวกับการศึกษาของนพรัตน์ เทียงคำดี ที่พบว่า นโยบายของหน่วยงานมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากพนักงานเก็บขยะส่วนมากจะมี หัวหน้างานคอยควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ และ นโยบายของหน่วยงาน เพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงาน⁽¹⁵⁾

การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวส่งผลต่อ พฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของ พนักงานเก็บขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากผลการ ศึกษาพบว่าพนักงานเก็บขยะได้รับการกระตุ้นเตือนและการ แสดงความห่วงใยจากบุคคลในครอบครัว ซึ่งเป็นบุคคลที่รักและ มีความหวงดีต่อกันมากที่สุด จึงส่งผลให้พนักงานเก็บขยะรับฟัง การกระตุ้นเตือนต่างๆ จากบุคคลในครอบครัว รวมถึงนำไปปรับใช้ ในการทำงานอย่างเหมาะสม จึงก่อให้เกิดพฤติกรรมป้องกัน สิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานที่ดี สอดคล้องกับการศึกษา ของสมจิรา อูสาหะวงศ์ ที่พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความ สัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการได้รับ คำแนะนำ การแสดงความห่วงใยเป็นห่วงจากบุคคลในครอบครัว เพื่อน เพื่อนร่วมงาน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข บุคลากร และหัวหน้างาน จะทำให้พนักงานเก็บขยะมีความตระหนักเกี่ยวกับพฤติกรรม การเกิดอุบัติเหตุมากยิ่งขึ้น⁽¹⁶⁾

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบายด้านความ ปลอดภัยในการทำงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ชัดเจน พร้อมชี้แจงให้พนักงานทุกคนทราบโดยทั่วกัน
- 2) ควรจัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้างานและ เพื่อนร่วมงาน เพื่อให้ทุกคนมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน สามารถทำงาน ร่วมกันได้อย่างมีความสุข รวมถึงสามารถแลกเปลี่ยนมุมมอง เจตคติ และประสบการณ์การสัมผัส สิ่งคุกคามทางสุขภาพจาก การทำงานได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นให้พนักงานเก็บขยะ มีพฤติกรรมการป้องกัน สิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน ที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำการศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษาหลายๆ วิธีร่วมกัน เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตร่วมด้วย

เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับความเป็นจริง รวมถึงเพื่อให้ทราบข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ

2) ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงานในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านขยะในแต่ละตำแหน่ง/หน้าที่ เช่น พนักงานเก็บขยะ พนักงานคัดแยกขยะ พนักงานกวาดขยะ เพื่อให้ครอบคลุมความเสี่ยงทางสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านขยะทั้งหมด เพราะองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้องตามหลักสุขภาพ ซึ่งในอนาคตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งจะต้องดำเนินการเก็บขน คัดแยกและกำจัดขยะมูลฝอยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบด้วยตนเอง ดังนั้นผลการศึกษาก็จะเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการวางแผนป้องกันหรือส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ควรมีการศึกษากาเวสุขภาพในกลุ่มพนักงานเก็บขยะเนื่องจากขั้นตอนการปฏิบัติงานมีความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุ หรือการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ ได้

4) ควรนำปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ ได้แก่ เจตคติในการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงาน นโยบายด้านความปลอดภัยในการทำงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน และแรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว มาพัฒนาสร้างเป็นโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามทางสุขภาพจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ และควรติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของพนักงานเก็บขยะทุก 6 เดือน

เอกสารอ้างอิง

1. Jarukornsakul J. Municipal waste management. [Internet]. 2023 [Cited in 8 April, 2023]. Available from: <https://www.wha-industrialestate.com/en/media-activities/articles/4734/municipal-waste-management>
2. Pollution Control Department. Information on the state of solid waste in Thailand. [Internet]. 2021 [Cited in 15 January, 2022]. Available from: <https://thaimsw.pcd.go.th/report1.php>
3. Zolnikov TR, da Silva RC, Tuesta AA, Marques CP, Cruvinel VRN. Ineffective waste site closures in Brazil: A systematic review on continuing health conditions and occupational hazards of waste collectors. Waste Manag 2018; 80: 26-39.

4. Neghab M, Khodaparast-Kazerouni F, Hassanzadeh J, Ahmadzadeh F. Assessment of respiratory symptoms and lung functional impairments among a group of garbage collectors. IJOH 2013; 5(2): 76-81.
5. Aweng E.R, Fatt C.C. Survey of potential health risk of rubbish collectors from the garbage dump sites in Kelantan, Malaysia. Asian Journal of Applied Sciences 2014; 2(1):36-44.
6. Lerdpornawan N, Kaewthummanukul T, Chanprasit C. Occupational health hazards and Health status related to risk among waste collectors. Nursing J 2017; 44(2): 138-150. (In Thai)
7. Phimpromma N. Threatening factor and health conditions of garbage collectors in U-Thong District, Suphanburi Province. Christian University Journal 2022; 27(3): 84-97. (In Thai)
8. Sukhothai local. Community solid waste management action plan "Clean Province of the year. [Internet]. 2018 [Cited in 20 September, 2019] Available from: http://www.sukhothailocal.go.th/files/com_order/2019-01_0cb1f1422d4fd_d9.pdf
9. Data collected by Sukhothai local office in 2019-2022. (In Thai)
10. Rathachatanon W. Determining an Appropriate Sample Size for Social Science Research: The Myth of using Taro Yamane and Krejcie & Morgan Method. Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies 2019; 8(2): 26-58. (In Thai)
11. Chaikhan S, Pansiri W. Behavior and knowledge of work safety among Garbage Collectors: A case study of Ubon Ratchathai City Municipality, Ubon Ratchathai Province. Journal of Science and Technology, Ubon Ratchathani University. 2019; 21(1): 46-55. (In Thai)
12. Theppitak T. The KAP model and a study of behavior and attitude on prevention HIV/AIDS infection in Thai seafarers. Journal of Management Science Chiang Rai Rajabhat University 2013; 8(2): 84-102. (In Thai)
13. Ua-Kit N, Pensri L. Utilization of PRECEDE MODEL in Health Promotion. TRC Nurs J 2019; 12(1): 38-48. (In Thai)
14. Thongyoung V. Factors related to the disease and occupational injuries of garbage collectors and their

- preventive behaviors [dissertation]. Nakhonpathom: Mahidol University; 2009. (In Thai)
15. Thiankhamdee N. Factors influencing work-related accidental prevention behaviors of garbage collectors in Banglamung district Chonburi [Dissertation]. Chonburi: Burapha University; 2013. (In Thai)
16. Usaharwong S. Factors relating to behaviors from accidents of garbage collectors, Sampran district, Nakhonphathom Province [dissertation]. Bangkok: Krirk University; 2016. (In Thai)